

นโยบายของรัฐเซียต่อจีน ในสมัยของประธานาธิบดี บอริส เยลต์ซิน (ค.ศ.1992-2000)

นางสาวมณีนุช เกรียงโกมล

ศูนย์วิทยทรัพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2547

ISBN 974-17-6379-4

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

I22587081

RUSSIA'S POLICY TOWARDS CHINA DURING BORIS YELTSIN'S PERIOD (1992-2000)

Miss Maneenuch Kriengkamol

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Arts in International Relations

Department of International Relations

Faculty of Political Science

Chulalongkorn University

Academic Year 2004

ISBN 974-17-6379-4

หัวข้อวิทยานิพนธ์

นโยบายของรัสเซียต่อจีน ในสมัยของประธานาธิบดี บอริส เยลต์ซิน
(ค.ศ.1992-2000)

โดย

นางสาวมณีนุช เกรียงโกมล

สาขาวิชา

ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

อาจารย์ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ ประทุมพร วัชรเสถียร

คณะกรรมการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโท

..... คณบดีคณะรัฐศาสตร์
(ศาสตราจารย์ ดร.อมรา พงศาพิชญ์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ไชยวัฒน์ คำชู)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ประทุมพร วัชรเสถียร)

..... กรรมการ
(อาจารย์วรศักดิ์ มหัทธโนบล)

มณีนุช เกรียงโกมล: นโยบายของรัสเซียต่อจีน ในสมัยของประธานาธิบดี บอริส เยลต์ซิน (ค.ศ.1992-2000). (RUSSIA'S POLICY TOWARDS CHINA DURING BORIS YELTSIN'S PERIOD (1992-2000)) อ. ที่ปรึกษา: รศ. ประทุมพร วัชรเสถียร, 178 หน้า. ISBN 974-17-6379-4.

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งศึกษาการดำเนินนโยบายของรัสเซียต่อจีน ในช่วงปีค.ศ.1992-2000 โดยวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่เป็นสาเหตุผลักดันให้รัสเซียดำเนินการปรับความสัมพันธ์กับจีนและการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างรัสเซีย-จีนในช่วงเวลาดังกล่าว การศึกษาได้นำเอาแนวคิดทฤษฎีสังคมนิยมเป็นกรอบในการวิเคราะห์ วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีสมมติฐานที่ว่า 'ผลประโยชน์' มิใช่อุดมการณ์ที่เป็นเครื่องกำหนดนโยบายของรัสเซียในสมัยของประธานาธิบดี บอริส เยลต์ซิน ที่มีต่อจีน

จากการศึกษาพบว่า นโยบายต่างประเทศของรัสเซียในช่วงสมัยของประธานาธิบดี บอริส เยลต์ซิน ที่มีลักษณะที่ต้องการเป็นมิตรกับจีนอย่างมาก ดำเนินนโยบายที่ใกล้ชิดกับจีนหลายด้านอย่างเป็นรูปธรรม ส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างรัสเซียกับจีนพัฒนาไปในทิศทางที่สร้างสรรค์อย่างที่ไม่เคยปรากฏมาก่อนในประวัติศาสตร์ มีปัจจัยที่เป็นเหตุคือ ผลประโยชน์ทางด้านการเมือง ความมั่นคง และเศรษฐกิจของรัสเซีย และปัจจัยจากฝ่ายจีนที่ต้องการเป็นมิตรกับรัสเซียเป็นปัจจัยเสริม ที่ทำให้การดำเนินนโยบายของรัสเซียต่อจีนเป็นไปอย่างราบรื่น

ศูนย์วิทยพัชการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาควิชา..... ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ..... ลายมือชื่อนิสิต..... มณีนุช เกรียงโกมล
สาขาวิชา..... ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ..... ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา..... ประทุมพร วัชรเสถียร
ปีการศึกษา ..... 2547..... ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

4581157824 : MAJOR INTERNATIONAL RELATIONS

KEY WORD: RUSSIA / POLICY / CHINA / YELTSIN

MANEENUCH KRIENGMOL : RUSSIA'S POLICY TOWARDS CHINA DURING BORIS YELTSIN'S PERIOD (1992-2000). THESIS ADVISOR : ASSOC. PROF. PRATHOOMPORN VAJRASTHIRA, 178 pp. ISBN 974-17-6379-4.

The main theme of this thesis is to study the policy's implementation of Russia towards China in the period of 1992-2000. Using the concept of realism as a framework of analysis, the thesis analyses factors effecting Russia's policy towards China and the development of the relations between these two countries. The hypothesis of this thesis is that national interest, not ideology, was the main factor encouraging Russia to improve its relations and cooperate with China.

The research finds that Russia's policy towards China during the President Yeltsin administration was in close relationship. The relationship of these two countries at the bilateral level was significantly improved, which had never occurred before in the history of their relationship. This factor attributes to political, economic and security interests of Russia after the dissolution of socialism that it's new system saw benefits from better relations in closer cooperation with China. Another factor is that the 'open' China also came to the conclusion that the rift with Russia rendered irrelevant and fruitless to its development toward market economy.

Department.....International Relations..... Student's.....
Field of study.....International Relations..... Advisor's.....
Academic year .....2004..... Co-advisor's.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาเป็นอย่างยิ่งจาก รองศาสตราจารย์ ประทุมพร วัชรเสถียร อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่งได้ให้คำแนะนำอันเป็น ประโยชน์ยิ่ง ตลอดจนให้กำลังใจตลอดระยะเวลาในการทำวิทยานิพนธ์จนสำเร็จ รอง ศาสตราจารย์ ดร.ไชยวัฒน์ คำชู ที่กรุณารับเป็นประธานกรรมการวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ และ อาจารย์วรศักดิ์ กรรมการวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาใช้เวลาอันมีค่าให้คำปรึกษาและช่วยแก้ไข ข้อบกพร่องต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์จนวิทยานิพนธ์เล่มนี้เสร็จสมบูรณ์

ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.สมพงษ์ ชูมาก และรอง ศาสตราจารย์ ดร.ชัยโชค จุลศิริวงศ์ แห่งคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ได้กรุณาให้ ข้อคิด ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ในการเขียนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ รวมทั้งคณาจารย์ท่านอื่นๆ ที่มีได้ กล่าวนามไว้ ณ ที่นี้

ข้าพเจ้าขอขอบคุณ คุณสุพัตรา พันธุ์บุญปลูก บรรณารักษ์ประจำห้องสมุด คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่กรุณาเอื้อเพื่อให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการเขียน วิทยานิพนธ์ และขอขอบคุณ คุณณัฐสร รวมสำราญ ที่คอยให้กำลังใจข้าพเจ้าตลอดมา

สุดท้ายนี้ ข้าพเจ้าขอกราบขอบพระคุณ บิดา มารดา ผู้มีพระคุณสูงสุด และพี่ ทุกคนของข้าพเจ้าที่ได้ให้ความรัก ความเอาใจใส่และให้ความช่วยเหลือข้าพเจ้าเสมอมา

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
บทที่	
1 บทนำ.....	1
1.1 สภาพปัญหา.....	1
1.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	12
1.3 กรอบความคิดที่ใช้ในการศึกษา.....	21
1.4 สมมติฐาน.....	24
1.5 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	24
1.6 ขอบเขตของการศึกษา.....	25
1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	25
1.8 วิธีการดำเนินการศึกษา.....	25
1.9 การนำเสนอ.....	26
2 นโยบายของรัฐบาลสหภาพโซเวียตต่อจีนตั้งแต่สมัยนิกิต้า ครุสชอฟ ถึงมีคาอิล กอร์บาชอฟ.....	27
2.1 นโยบายของสหภาพโซเวียตที่มีต่อจีน ในสมัยของนิกิต้า ครุสชอฟ.....	28
2.1.1 การตีความอุดมการณ์มาร์กซิสต์-เลนินนิสต์.....	29
2.1.1.1 นโยบายการอยู่ร่วมโดยสันติกับค่ายตะวันตก.....	29
2.1.1.2 สงครามระหว่างสองระบบเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงได้.....	30
2.1.1.3 ทางไปสู่สังคมนิยมมีอยู่หลายแนวทาง.....	31
2.1.2 การแข่งขันกันเป็นผู้นำในค่ายโลกคอมมิวนิสต์.....	32
2.1.3 ปัญหาเรื่องพรมแดน.....	34
2.1.4 การปฏิเสศของโซเวียตในการให้ความช่วยเหลือจีนพัฒนาอาวุธ.....	35
2.1.5 การดำเนินนโยบายต่อรัฐต่างๆ ที่ขัดแย้งกับจีน.....	36
2.1.5.1 วิกฤตการณ์ช่องแคบไต้หวัน.....	36
2.1.5.2 ความขัดแย้งระหว่างสหภาพโซเวียตกับแอลเบเนีย.....	37

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
2.1.5.3	นโยบายของสหภาพโซเวียตต่ออินเดียกรณีความขัดแย้ง ระหว่างจีนกับอินเดียในปีค.ศ.1959 และปีค.ศ.1962 38
2.1.5.4	วิกฤตการณ์คิวบา.....40
2.2	นโยบายของสหภาพโซเวียตต่อจีนในสมัยของลีโอนิด เบรชเนฟ..... 41
2.2.1	ช่วงแห่งความตึงเครียดในทศวรรษที่ 1960..... 41
2.2.2	ช่วงแห่งการดึงสหรัฐอเมริกาเข้ามาถ่วงดุลในความขัดแย้งและการ แข่งขันกันในการมีอิทธิพลเหนือประเทศโลกที่สามในทศวรรษที่ 1970... 45
2.2.3	ช่วงแห่งการปรับตัวเข้าหากันในต้นทศวรรษที่ 1980..... 49
2.3	นโยบายของสหภาพโซเวียตต่อจีนในสมัยของยูริ อันโดรปอฟ..... 50
2.4	นโยบายของสหภาพโซเวียตต่อจีนในสมัยของคอนสตันติน เซอร์เนนโก..... 52
2.5	นโยบายของสหภาพโซเวียตต่อจีนในสมัยของมิกฮาอิล กอร์บาชอฟ..... 53
2.5.1	นโยบายการพัฒนาความสัมพันธ์กับจีน..... 56
2.5.2	นโยบายของรัสเซียในการดำเนินการตามข้อเรียกร้องของจีน..... 58
2.5.3	นโยบายปรับความสัมพันธ์กับจีนอย่างต่อเนื่องและจริงจัง (ปีค.ศ.1987) 60
2.5.4	การแก้ไขปัญหาแกมพูชาและปัญหาพรมแดน (ปีค.ศ.1988)..... 61
2.5.5	การประชุมสุดยอดโซเวียต-จีนในเดือนพฤษภาคม ค.ศ.1989..... 63
3	นโยบายของรัสเซียต่อจีนในสมัยของประธานาธิบดี บอริส เยลต์ซิน (ค.ศ.1992-2000)..... 71
3.1	นโยบายต่างประเทศของรัสเซีย ค.ศ.1992-2000..... 72
3.1.1	นโยบายมุ่งเน้นการพัฒนาความสัมพันธ์กับตะวันตก..... 72
3.1.2	นโยบายหันเข้าหาเอเชียแปซิฟิก..... 77
3.1.3	นโยบายสานสัมพันธ์อันดีกับนานาประเทศอย่างเท่าเทียมกัน และสนับสนุนระบบระหว่างประเทศแบบหลายขั้วอำนาจ..... 80
3.2	นโยบายหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์กับจีน.....82
3.2.1	นโยบายด้านการเมือง..... 85
3.2.2	นโยบายด้านความมั่นคง..... 95
3.2.3	นโยบายด้านเศรษฐกิจ.....100

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4	ปัจจัยสำคัญต่อการดำเนินนโยบายของรัสเซียต่อจีนในสมัยของประธานาธิบดี บอริส เยลต์ซิน.....107
4.1	ปัจจัยจากฝ่ายรัสเซีย.....107
4.1.1	ผลประโยชน์ทางการเมือง.....112
4.1.2	ผลประโยชน์ทางความมั่นคง.....117
4.1.3	ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ.....121
4.2	ปัจจัยจากฝ่ายจีน.....124
5	บทสรุป.....132
	รายการอ้างอิง.....137
	บรรณานุกรม.....150
	ภาคผนวก
	ภาคผนวก ก.....162
	ภาคผนวก ข.....165
	ภาคผนวก ค.....170
	ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....178

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย